

Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Meltem Güler
Mersin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu

Ünsal Yetim
Mersin Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği'nin (ERKA; Self Perception of Parental Role - SPPR) Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenirliliğini incelemektir. MacPhee, Benson ve Bullock (1986) tarafından geliştirilen ölçek, ebeveyn bilişlerini konu alan çalışmalarda en fazla kullanılan ölçme araçlarından biridir. Çalışma, Mersin ili sınırları içinde yaşayan, ikinci kuşak annelerden ve onların anneleri olup çalışmada anneanne adı ile anılacak birinci kuşak annelerden oluşan toplam 300 kişilik örneklem yardımıyla yapılmıştır. ERKA Ölçeğinin yapı geçerliğini sınamak amacıyla varimax eksen döndürme yöntemi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, ERKA Ölçeği Türkçe uyarlamasından bazı maddeler atılarak orijinal dört faktörlü yapıya uyum sağlanmış ve bu yapıya dayalı olarak güvenirlilik ve geçerlik değerleri elde edilmiştir. Ölçeğin güvenirliliğini sınamak için iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test korelasyonu hesaplanmıştır. Ölçüt bağımlı geçerliğini sınamak için ise ölçeğin Yaşam Yönelimi Testi (YYT) ile korelasyonuna bakılmıştır. YYT ölçeğinin ERKA Ölçeği'nin yeterlilik alt ölçeği ile .64, rol doyumu ölçeği ile .30 ve rol dengelemesi alt ölçeği ile .29 düzeyinde ilişkili olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular kültürel bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Annelik, kendilik algısı, geçerlik, güvenirlilik

Abstract

The purpose of the present study was to investigate reliability and validity of the Turkish version of the Self-Perception of Parental Scale (SPPR). The scale, developed by MacPhee, Benson ve Bullock (1986), has been most frequently used as a measurement device in studies of parental cognitions. The study was made with the help of total 300 samples of second generation mothers living in the city of Mersin and their first generation mothers whom named as grandmothers within the study. To determine the construct validity of SPPR, factor analysis was conducted by using principal component analysis with varimax rotation. According to the result of the factor analysis, some items were discarded to accord the Turkish version of SPPR scale to the original four factors structure; and depending on this structure, reliability and validity values were obtained. Internal consistency and test-retest reliability were used to determine the reliability of the scale. The correlation between the scale and the Life Orientation Test was calculated to investigate criterion validity. A relation was found between Life Orientation Test and competence .64, role satisfaction .30 and role balance .29 subscales of SPPR. The findings were discussed in cultural context.

Key words: Motherhood, self-perception, reliability, validity

Yazışma Adresi: Uzm. Psk. Meltem Güler, Mersin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu

E-posta: meltemgule@gmail.com

Yazar Notu: Bu araştırma, Meltem Güler'in "Kuşaklararası Annelik Bilişleri, Kişilik Özeliği, Yaşam Doyumu ve Çocuk Yetiştirme Hedefleri" adlı Yüksek Lisans Tez çalışmasının bir bölümüdür. Tezin yayınlanması için makale oluşturma çalışması devam etmektedir.

Kişinin kendi özelliklerinin, ideallerinin ve fikirlerinin tamamı olan benlik (kendilik) kavramı; kendilik bilgisi ve kendilik algısını içine alan şemsiye bir kavram olarak görülmektedir. Benlik kavramı, bireyin kendisi hakkındaki yargılarından oluşmaktadır. Bu kavram, kişinin kendisini bilinçli olarak nasıl tanımladığını ve değerlendirdiğini göstermektedir. Benlik kavramını sosyolojik açıdan inceleyen Mead (1934), benliğin sosyal bir yapıya sahip olduğunu, sosyal yaşantılar sonucu oluştuğunu ve bireye benliğini toplumsal grubun kazandırdığını belirtmiştir. Benlik, bizim düşüncelerimizi, duygularımızı ve davranışlarımızı yönlendirmektedir. Bu kavram, bireyin kendi kişilik özelliklerine ait inançlarının özetidir (Smith ve Mackie, 1990). Bireyler benlik kavramını yaşam deneyimlerinden gelen bilgilerle oluşturmakta ve böylece, yetenekleri, tercihleri, öncelikleri, hedefleri ve değerleri hakkında etkileyici bir zemin kazanmaktadır (Markus, 1983).

Kendilik algısı, ebeveyn çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Ebeveynin kendilik değerlendirmeleri, ebeveynin benlik duygusunu etkilediği gibi ebeveyn rolünü diğer bir deyişle çocuk yetiştirme faaliyetlerini etkilemekte, şekillendirmekte ve güdülemektedir. Böylece kendilik algısı, çocuk gelişiminde dolaylı ya da doğrudan rol oynamaktadır (Bornstein ve ark., 2003; MacPhee, Benson ve Bullock, 1986). Ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı, ebeveynliğin anahtar özelliği olan ebeveyn rolüne dayalı, doyum ve yeterlilik duygularını içerir ve ebeveyn-çocuk ilişkisini etkileyen bir değişken olarak da ele alınabilir.

MacPhee ve arkadaşları (1986) ebeveynliğe ilişkin kendilik algısına yönelik annelerle yaptıkları çalışma sonrası anneliğe ilişkin kendilik algısını belirleyen işlevleri tanımlamıştır. Anneliğe ilişkin kendilik algısını belirleyen işlevler; bireyin bakım veren rolünde kendini ne derece yeterli gördüğü, bu rolünden ne derece tatmin olduğu, bakım verme için yapılan yatırımlar (özveriler) ve diğer sosyal roller ile bakım verme rolünü dengede tutma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Aşağıda her bir işlev kısaca tanımlanmaktadır.

1. Yeterlilik: Yeterlilik, bir şeyi başarılı, etkili ve yeterli olarak yapmak için gereken yetenek olarak tanımlanmaktadır. Algılanan ebeveyn yeterliliği ise, çocukla ilgili etkinlikleri yapmak için gereken ebeveyn yeteneği hakkındaki bireyin yargılarından oluşmaktadır. Aynı zamanda bu kavram, çocuğun ihtiyacını karşılamak için gerekli beceriye sahip oluş algısı olarak da görülmekte (Montigny ve Lacharité, 2005) ve yeterli ebeveyn, çocuklarına sosyalleşme aşamalarına katılmaları için olanak tanımaktadır (Teti ve Candelaria, 2002).

2. Rol Doyumu: Ebeveyn doyumunu, hem ebeveynlik rolünden doyum hem de çocuk ile ilişkiden alınan doyum olarak tanımlanabilir. Mouton ve Tumo (1988), ebeveyn rol doyumunu, ebeveynin ebeveynlikle ilgili

hissettiği duygularından hoşnutluğu veya çocuğa olan sorumluluklarını yerine getirmekten hissedilen neşe olarak tanımlamaktadır. Johnstan ve Mash (1989), ebeveyn doyumunu ebeveynlik ile ilişkili olan duyguların kalitesi olarak tanımlamaktadır.

Rol doyumunun anne-çocuk ilişkisine olan etkilerine bakan Lamb, Chase, Landsdale ve Owen (1979; akt. Lerner ve Galambos, 1985) rol doyumunun kişinin, kendini anne olarak algılamasını ve öz-saygısını desteklediğini; böylece kadının, anne olmaya daha duyarlı hale geldiğini öne sürmektedirler. Sonuç olarak rolünden doyum alan kadının, annelik için gerekli duyarlılığa ve hevesliliğe sahip olduğu; buna bağlı olarak da çocuğu ile arasındaki ilişkisinin yüksek kalitede olacağı öngörülmektedir.

3. Yatırım: Çocuğa bağlılık, bağımlılık ve yatırım, çocuk yetiştirmenin ayrılmaz parçalarıdır. Belsky (1984) yatırım kavramını duyarlılık ve yetiştirmeye-yardımcı ebeveyn özellikleri ile tanımlarken; Ishenger-Tallman, Passley ve Buehler (1993) yatırımı, kişinin ebeveynlik rolüne ve statüsüne bağladığı kendilik anlamlarını ifade etmesi olarak belirlemişlerdir. Yüksek yatırımı olan ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarını karşıladıklarına inanırken, diğerlerine oranla daha olgun beklentilere sahiptirler, daha cevaplayıcıdır, çocuklarını daha olumlu resmederler ve rollerini kabul etmiş görünmektedirler. Ebeveyn yatırımları ve çocuğun bakımında ebeveyn sorumlulukları, çocuğun yeterli tıbbi korunmaya alınmasını, fiziksel etkinlik içinde olmasını ve iyi bir beslenmeyi güvence altına almaktadır. Ebeveyn yatırımları, yetişkin bireyin ebeveyn rolünü gerçekleştirmesini kapsarken; aynı zamanda bireyin çocuk yetiştirme konusunda kendisini ne kadar sorumlu hissettiği ve bunu ne kadar üstlendiği anlamlarına da gelmektedir. (Greenberg ve Goldberg, 1989).

Ebeveynin sosyal ve duygusal yatırımları, çocuk ile geçirilen zaman diliminden hoşlanma ve zevk alma ile kendini göstermektedir. Yine çocuğa karşı duyguların açıklanması, onun ihtiyaçlarına gösterilen duyarlılık, bu ihtiyaçların nasıl karşılandığı, ebeveynin çocuğun refahı, rahatı ile ilgili kaygıları, çocuğu kendi özellikleri ile kabul etme, ebeveyn rolünü kabul etme, çocuğun çıkarına uygun seçimlerde bulunma davranışları da ebeveyn yatırımlarına örnek gösterilebilir (Corywyn ve Bradley, 1999). Ebeveyn tutum ve davranışlarının çeşitli yönleri, ebeveynin sosyal ve duygusal yatırımını şekillendirmektedir.

4. Rol Dengeleme: Rol dengeleme, diğer bir deyişle sahip olunan rollerin dengeli bir şekilde bir arada yürütülmesi, ebeveyn, eş ve çalışan olarak kişinin elinde bulundurduğu rolleri etkili bir biçimde dengede tutmasıdır (Perry-Jenkins, Repetti ve Crouter, 2000).

Genel kanının aksine, literatürde çoklu role sahip kadınların daha iyi bir psikolojik ve fizik sağlığına sahip

olduğu belirtilmektedir (Barnett, 2004). Bunun yanı sıra bireyin roller arasında bir denge kurması, söz konusu bireyin sahip olduğu rolleri üzerinde etkililiği hakkında bilgi vermektedir. Rol dengesi ile ilgili ölçekten yüksek puan alan kişilerin, depresyondan düşük ve kendine güven ile iyi olma göstergelerinden yüksek puan aldığı gözlenmektedir. Kadının annelik rolü ile diğer rollerini dengeli olarak sürdürüyor olmasının, çocuğun gelişimi üzerinde bir işte çalışıyor olmasından daha etkili değişken olduğu saptanmıştır (Lerner ve Galambos, 1985).

Görüldüğü gibi literatürde ebeveynlik rolü kavramı, yeterlilik, rol doyumu, yatırım ve rol dengeleme alt işlevleri ile bir bütün olarak ele alınırken; her bir alt işlevin farklı sonuçlar doğurması ile bu kavramın aslında tek boyutlu olmadığı ortaya konmaktadır. Bu bakımdan ülkemiz bireylerinin kuşaklararası algılarını belirlemek önem taşımaktadır. Anneliğe ilişkin kendilik algısının kuşaklar boyu devam eden yönleri ve değişime uğrayan yönlerini, çocuk yetiştirme hedefleri bakımından oluşan farklılıkları belirlemek üzere geniş bir çalışma yürütmekteyiz. Burada sunduğumuz çalışma, anneliğe ilişkin kendilik algısını değerlendirmede yaygın olarak kullanılan bu kavramsallaştırmanın ülkemiz annelerine uygunluğunu belirlemeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede MacPhee ve arkadaşları (1986) tarafından geliştirilen ve pek çok çalışmada kullanılan (Bornstein ve ark., 1998; Bornstein ve ark., 2003; Bornstein ve Cote, 2004; Bornstein ve Putnick, 2007; Ishenger-Tallman, Passley ve Buehler, 1993; MacPhee, Fritz ve Miller Heyl, 1996) Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı (Self-Perception of Parental Role Scale) ölçeğinin Türk anneleri için güvenilirliği ve geçerliği Mersin örneklemini özelinde incelenecektir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmaya 150'si yaşları 50 - 80 (*Ort.* = 58.23, *S* = 5.93) arası değişen ve anneanne grubu olarak belirtilen birinci kuşak kadın ile bu kuşağın kızları olan ve çocuk sahibi yaşları 23 - 45 (*Ort.* = 32.57, *S* = 4.76) arası değişen ikinci kuşak 150 kadın katılmıştır. Böylece bu araştırmada toplam 300 anne ile çalışma yapılmıştır.

İkinci kuşak anne örnekleminde % 0.7 oranında okuma yazma bilir, % 14.7 oranında ilkökul mezunu, % 14.7 oranında ortaokul mezunu, % 42 oranında lise mezunu, % 2.7 oranında önlisans mezunu, % 23.3 oranında üniversite mezunu, katılımcılar yer almaktadır. Aynı örneklem grubunda % 63.3 oranında kadın ev hanımı ve %36.7 oranında kadın meslek sahibi iken % 38'inin 1, % 50'sinin 2, % 10'unun 3 ve % 2'sinin 4, çocuğu bulunmaktadır. Bu grubun % 42 oranında katılımcısı çocuk yetiştirme ile ilgili olarak bir kurumdan

eğitim alırken, % 58'i bu tarz bir eğitim almamıştır.

Birinci kuşak anne (anneanne) örnekleminde % 20.7 oranında okuma yazma bilmeyen, % 8 oranında okuma yazma bilir, % 35.3 oranında ilkökul mezunu, % 10 oranında ortaokul mezunu, % 18.7 oranında lise mezunu, % 2.7 oranında önlisans mezunu, % 4.7 oranında üniversite mezunu katılımcılar yer almaktadır. Aynı örneklem grubunda % 80.7 oranında kadın ev hanımı ve % 5.3 oranında kadın meslek sahibi ve % 14 kadın emekli iken % 21.3'ünün 2, % 30.7'sinin 3, % 18'inin 4, % 36'sının 5 ve üzeri sayıda çocuğu bulunmaktadır. Bu grubun % 3.3'ü çocuk yetiştirme ile ilgili olarak bir kurumdan eğitim alırken, % 96.7'si bu tarz bir eğitim almamıştır.

Veri Toplama Araçları ve İşlem

Araştırmada veri toplama amacıyla Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı ve ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla Yaşam Yönelimi Testi (YYT, Life Orientation Test; Scheier ve Carver, 1987) kullanılmıştır. Ölçüt geçerliği için YYT'nin tercih edilmesinin nedeni yaşama olumlu ve olumsuz bakma biçimi ile rol doyumu, kendini yeterli görme, yatırım ve rol dengelemesi arasında olması beklenen ilişkilidir. Ayrıca YYT, yaşama ilişkin genel yönelimleri ölçmesi nedeni ile benliğe ilişkin özel ölçümlerin (örn., öz yeterlik, öz saygı ölçümleri) üzerindedir. Böyle bir yönelimin ölçüt seçilerek annelerin, ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algılarının geçerliğinin belirlenmesi daha doğru bulunmuştur. Bunlara ek olarak çalışmamızda katılımcıların yaş, meslek, eğitim durumu gibi demografik özelliklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Ölçekler aşağıda kısaca tanıtılmaktadır.

Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı (ERKA) Ölçeği (Self-Perception of Parental Role Scale, SPPR). Ölçek, MacPhee ve arkadaşları (1986) tarafından, bireyin ebeveynlik rolünde kendisini ne derece yeterli gördüğü, rolünden aldığı doyum, rolüne yatırımı ve diğer yetişkin rolleri ile arasında ne derecede denge kurduğunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, yeterlilik (6 madde), rol doyumu (6 madde), yatırım (5 madde) ve rol dengelemesi (5 madde) alt ölçeklerinde toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Katılımcı, 'öte yandan' ile bağlanmış iki zıt fikir cümlesinden kendisini en iyi temsil eden seçeneği seçer ve her bir önermeye ait 'bana göre kısmen doğru' veya 'bana göre gerçekten doğru' tanımlamalarından sadece birini işaretlemektedir. Ölçekte bulunan sorulara örnek olarak "Bazı ebeveynler sıklıkla keşke çocuk yapmasaydım der öte yandan bazı ebeveynler ise çocuk sahibi olmaktan nadiren pişmanlık duyar" ifadesi verilebilir. Herbir madde bir görüşün iki ucunu temsil etmektedir. Bu şekilde olan ifadelerin ölçekte yer almasının amacı, sosyal arzu edilebilir yanıt vermeyi en aza indirmektedir.

Bununla birlikte, her bir maddenin dört cevabı 1, 2, 4, 5 olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak tek bir toplam puan yoktur. Her bir alt boyut için ise, söz konusu boyutu temsil eden maddelerin toplamı alınmaktadır. Alınan yüksek puan, o boyutta bireyin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısını olumlu değerlendirdiğini göstermektedir.

Ölçeğin orijinal geçerlik çalışmasında maddelerin ölçmeyi amaçladığı faktörler altında yer aldığı görülmektedir. Rol doyumuna ait maddeler varyansın % 27.1'ini (madde 4, 8, 12, 16, 20), yeterlilik boyutuna ait maddeler, % 11.6'sını (madde 2, 6, 10, 14, 18, 21), yatırım boyutuna ait maddeler % 8.2'sini (madde 1, 5, 9, 13, 17) ve rol dengeleme boyutuna ait maddeler % 6.8'ini (3, 7, 11, 15, 19, 22) açıklamaktadır. Alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarına bakıldığında rol doyumunu için .80, yeterlilik için .78, rol dengelemesi için .76 ve yatırım için .72 arasında olduğu gözlenmiştir. Test-tekrar test Cronbach alfa katsayıları sırasıyla; rol doyumunu için .88, yeterlilik için .86, rol dengelemesi için .92 ve yatırım için .82'dir.

Ölçeğin ölçüt geçerlik çalışması Messer ve Harter (1985) tarafından geliştirilen "Ben Nasılım" (What I am Like, WIAL) ölçeği ile yapılmış ve yeterlilik ve rol doyumunu alt ölçekleri ile WIAL ölçeğinin yeterli bakım veren alt ölçeği arasında sırasıyla .53, .25; aynı ölçeğin genel benlik değeri alt ölçeği arasında sırasıyla .62, .36 düzeyinde anlamlı olan ilişkiler bulunmuştur.

Orijinal ölçeğin yazarlarından izin alındıktan sonra ERKA Ölçeğinin maddeleri önce araştırmacı tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra İngilizce çeviride yetkin sosyal psikoloji alanında uzman üç yargıcı ve sosyoloji alanında uzman bir yargıcı tarafından ölçek maddeleri hem çeviri hem de ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısını ölçebilme özellikleri açısından değerlendirilmiş, geri bildirimler ile düzeltmeler yapılarak aynı yargıcıların onayına tekrar sunulmuştur. Söz konusu yargıcılar tarafından tekrar inceleme yapılmış ve bu işlem yargıcılar arasında görüş birliği sağlanıncaya kadar tekrar edilmiştir. Ölçeğin uygulanacağı grubun annelerden oluşması nedeniyle maddeler ayrıca üç anneye gösterilerek, maddelerin anlaşılabilirliği annelere yargılanmıştır. Annelerden gelen öneriler doğrultusunda yargıcıların da onayladığı bazı ifade değişiklikleri yapılarak ölçeğe son şekli verilmiştir. ERKA ölçeğine ait maddeler Tablo 1'de ve ölçeğin psikometrik özellikleri de bulgular bölümünde verilmektedir.

Yaşam Yönelimi Testi (YYT-Life Orientation Test). Scheier ve Carver (1987) tarafından geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Aydın ve Tezer (1991) tarafından Türkçe'ye çevrilerek yapılmıştır. On iki maddeden oluşan beşli Likert tipinde olan ölçek, yaşama olumlu ve olumsuz bakmayı değerlendirmeyi amaçlamaktadır. YYT'nin her maddesinde deneklere

olumlu (iyimser) ya da olumsuz (kötümser) yönde bir ifade sunulmakta ve ifadeler "0": Kesinlikle Katılmıyorum'dan "4": Kesinlikle Katılıyorum şeklindeki değerlendirme basamaklarına göre yargılanmaktadır. "Arkadaşlarımla birlikte olmaktan hoşlanırım", "Yapacak bir şeylerimin olması benim için önemlidir.", "Her türlü olayda bir iyi yan bulmaya çalışırım" ölçeğin bazı maddelerine örnektir.

Bazı maddeler olumlu yönde yanıt verme eğilimini önlemek amacıyla ters yönde puanlanmaktadır. Ölçekte ters yönde puanlanan dört madde ile hiçbir yönde puanlanmayan dört nötr madde bulunmaktadır. Ölçekte, işaretlenen seçeneklerin sayısal değerleri toplanarak tek bir puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 32'dir. YYT'den alınan yüksek puan yaşama olumlu bakış açısına sahip olduğuna işaret etmektedir (Aydın ve Tezer, 1991).

YYT'nin güvenilirliğine ilişkin kanıtlar, test-tekrar test güvenilirliği ve testin iç tutarlık katsayısı hesaplanarak elde edilmiştir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .77; Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanan iç tutarlık katsayısı ise .72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışması Beck Depresyon Testi ile yapılmış ($r = .56; p < .001$) ve ölçüt bağıntılı geçerlik sağlanmıştır (Aydın ve Tezer, 1991). Çalışmamızda, YYT ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı .69 olarak elde edilmiştir.

İşlem

Anne ve anneanne grubu olarak adlandırılan katılımcılara kartopu örneklem yöntemi ile ulaşılmış ve her bir katılımcıya araştırmacı tarafından ölçekler uygulanmıştır. Kartopu örnekleminin kullanılmasının sebebi anne ve anneanne çiftlerine ulaşma kolaylığını vermiş olmasıdır.

Araştırmaya katılan kişilere hem araştırmacının amacı hem de ölçeklerin nasıl uygulanacağına dair ön bilgi verilmiş ve anlaşılmayan bir konu olduğu takdirde sorabilecekleri belirtilmiştir. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 25 - 30 dakikalık bir süreyi kapsamıştır.

Bulgular

Geçerlik Çalışması

Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği'nin yapı geçerliği konusunda bilgi edinebilmek için faktör analizi yapılmıştır. Örneklem yeterliliğini değerlendirmek üzere hesaplanan KMO katsayısının (.74) olarak yüksek ve faktör analizinin geçerliğini sınavan Bartlett testi sonucunun ise anlamlı 1140.695 ($p < .001$) olması nedeni ile faktör analizinin yapılabileceği görülmüştür. Temel bileşenler analizinde özdeğeri 1'den yüksek 6 bileşen bulunmuştur. Özdeğerlerin grafik dağılımı incelendiğinde, orijinal ölçekte olduğu gibi dört bileşenli ve varimaks rotasyonlu çözüm tercih edilmiştir.

Tablo 1. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeğinin Faktör Yapısı ve İç Tutarlık Katsayıları

Ölçek Maddeleri	Yeterlilik	Rol Doyumu	Yatırım	Rol Denge
2 Bazı ebeveynlerin çocuk yetiştirmenin doğru ve yanlış şekilleri konusunda net fikirleri vardır öte yandan bazı ebeveynlerin ise kendi çocuklarını yetiştirme yolları hakkında şüpheleri vardır.	.46	-.28	.19	.44
6 Bazı ebeveynler, genellikle çocuklarının ne istediklerini veya neye ihtiyacı olduğunu anlayamaz öte yandan bazı ebeveynler ise, çocuklarının ihtiyaçlarını ya da isteklerini anlamak konusunda kendilerini yetenekli hisseder	.54	.32		
10 Bazı ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılarken iyi bir iş yaptığını düşünür öte yandan bazı ebeveynler ise, çocuklarının ihtiyaçlarını ne kadar iyi karşıladıkları konusunda şüphe duyar.	.61	-.16	-.12	
14 Bazı ebeveynler nasıl bir ebeveyn oldukları konusunda sıklıkla kaygılanır öte yandan bazı ebeveynler ise, ebeveynlik yetenekleri konusunda kendilerinden emindir	.71	.10	-.20	.11
18 Bazı anne ve babalar, yeterince etkili ebeveyn olmadıklarını düşünür öte yandan bazı anne ve babalar ise kendilerini ebeveyn olarak oldukça yeterli bulur	.69	.19		
21 Bazı anne ve babalar, kendilerinin ebeveyn olmaya uygun olduklarından emin değildir öte yandan bazı ebeveynlere ise, ebeveyn olmak kolay ve doğal gelir.	.48	.21	-.11	.34
4 Bazı ebeveynler sıklıkla keşke çocuk yapmasaydım der öte yandan bazı ebeveynler ise çocuk sahibi olmaktan nadiren pişmanlık duyar		.63	-.12	
8 Ebeveyn oldukları için, bazı yetişkinler tahmin ettiklerinden daha memnundur öte yandan bazı yetişkinler için ise ebeveyn olmak onların bekledikleri kadar memnun edici değildir.	.33	.56	.12	
12 Bazı yetişkinler, geçmişe dönmek mümkün olsa tekrar çocuk sahibi olmak konusunda tereddüt eder öte yandan bazı yetişkinler ise, seçenek sunulduğunda çocuk sahibi olmak için tereddüt etmez	.17	.67		.20
16 Bazı ebeveynler için çocuklar çoğunlukla sıkıntı kaynağıdır öte yandan bazı ebeveynler için ise kendi çocukları hayatlarındaki temel eğlence kaynağıdır.		.69		.18
20** Ebeveyn olmak bazı yetişkinler için tatmin edici bir deneyimdir öte yandan bazı yetişkinler için ise ebeveyn olmak tamamıyla tatmin edici değildir.	.42	.25	.18	
1 Bazı ebeveynler nasıl iyi ebeveyn olunacağı konusunda çok fazla okur öte yandan bazı ebeveynler ise ebeveynlik ile ilgili okumaya pek zaman harcamaz.	-.11	-.16	.71	.17
5 Bazı ebeveynler, ebeveyn olma hakkında öğrenilebilecek her şeyi öğrenmek ister öte yandan bazı ebeveynler ise ebeveyn olma hakkında ihtiyaçları olan her şeyi bildiğini düşünür.	-.26		.74	
9 Bazı ebeveynler, nasıl ebeveynlik yapmak gerektiği konusunda fazla düşünmez, sadece yapar öte yandan bazı ebeveynler ise nasıl iyi ebeveynlik yapılacağı konusunda ellerinden geldiği kadar fazla şey öğrenmeye çalışır.	-.20	.33	.68	
13 Bazı ebeveynler, en son çocuk yetiştirme öneri ve metotlarını izlemenin zorunluluk olduğunu düşünür öte yandan bazı ebeveynler ise daha ziyade mevcut bilgileri ile çocukların günlük ihtiyaçlarını karşılar.			.70	-.13
17** Bazı ebeveynler, ebeveynlik rolü hakkında kaygılıdır; bu konuda çok fazla düşünür veya endişelenir öte yandan bazı ebeveynler ise ebeveyn olmak hakkında kendilerini fazla yıpratmaz bunu doğal bulur.	-.47		.34	-.38

Tablo 1 devam. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeğinin Faktör Yapısı ve İç Tutarlık Katsayıları

Ölçek Maddeleri	Yeterlilik	Rol Doyumu	Yatırım	Rol Denge
3				.53
Bazı ebeveynler çocukları olduğundan beri arkadaşlarını yeterince göremediğini düşünür öte yandan bazı ebeveynler ise eski arkadaşlarını önceki kadar sık görüyor ya da yeni arkadaşlar edinmiştir.				
7**	.12	.54		.21
Bazı insanlar, çocukları için çok fazla fedakarlık yaptığını ve artık bu aşırı fedakarlıkların sona ermesi gerektiğini düşünür öte yandan bazı ebeveynler için ise çocuk yetiştirmede yapılan fedakarlıktan çok kazanılacak ödül vardır.				
11		.42		.48
Bazı ebeveynler, çocuk sahibi olmanın hoşlarına giden şeyleri yapmaya daha az zaman ayırma anlamına geldiğini düşündüklerinden dolayı rahatsızlık duyar öte yandan bazı ebeveynler ise, kendilerine ayrıca daha az zaman kalmasını umursamaz.				
15**	.29	-.12	.33	.33
Bazı anne ve babalar için evlilik bağı çocuk sahibi olduktan sonra da önceki kadar güçlüdür öte yandan bazı anne ve babalar için ise iyi bir ebeveyn olmak, karı/koca olmaktan önce gelir.				
19		.14		.81
Bazı ebeveynler için çocuk sahibi olmak eskiden yapmaktan hoşlandıkları şeyleri yapamamak anlamına gelir öte yandan bazı ebeveynler için ise çocuk sahibi olmak yaşam tarzlarını çok fazla değiştirmez.				
22	.13	.16		.69
Bazı ebeveynler, çocuk sahibi olduktan sonra hayatlarının kısıtlanmış ve sınırlanmış olduğunu düşünür öte yandan bazı ebeveynler ise, sadece çocukları olduğu için yapmaktan hoşlandıkları şeylerden vazgeçmez.				
<i>Açıklanan varyans (%)</i>	13.28	12.80	12.06	11.76
<i>Özdeğerler</i>	3.56	2.35	1.68	1.39

**Orijinal ölçekte yer alırken Türkçe versiyondan geçerlik nedeni ile atılan maddeler

Bu analizde rol dengelemesi alt ölçeğinden iki madde (7. ve 15. maddeler), rol doyumu alt ölçeğinden bir madde (20. madde) ve yatırım alt ölçeğinden bir madde (17. madde) orijinal ölçekteki faktörler altında yer almamıştır. Bu durumun yapıyı bozduğu düşünülerek bu maddeler atılmış (bkz., Tablo 1) ve orijinal ölçekte olduğu gibi dört bileşenli çözüm tercih edilerek ölçeğin yapısı tekrar incelenmiştir. Sonuçta, toplam varyansın % 13.28'ini açıklayan birinci bileşen (madde 2, 6, 10, 14, 18, 21) yeterlilik, toplam varyansın % 12.80'ini açıklayan ikinci bileşen rol doyumu (madde 4, 8, 12, 16), toplam varyansın %12.06'sını açıklayan yatırım (1, 5, 9, 13) ve toplam varyansın % 11.76'sını açıklayan dördüncü bileşen olarak da rol dengeleme (3, 11, 19, 22) boyutları elde edilmiştir. Bu dört bileşen toplam varyansın 49.91'ini açıklamaktadır. Tablo 1'de Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeğinin faktör yapısı ve iç tutarlık katsayıları ve Tablo 2'de ölçek maddelerinin ortalama ve standart sapmaları verilmektedir.

Ölçüt-bağıntılı geçerlik için katılımcılardan bir gruba ($n = 83$; % 68 anne ve % 32 anneye) aynı zamanda Yaşam Yönelimi Testi verilmiş ve YYT ile ERKA Ölçeği'nin yeterlilik, rol doyumu ve rol dengelemesi alt ölçekleri arasında anlamlı düzeyde

korelasyon gözlenirken yatırım alt ölçeği ile anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (bkz., Tablo 3).

Güvenirlilik Çalışması

Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği'nin güvenirliliği iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test güvenirliliği hesaplanarak incelenmiştir. ERKA Ölçeği'nin alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, Yeterlilik Alt Ölçeği için .68, Rol Doyumu Alt Ölçeği için .65, Yatırım Alt Ölçeği için .65, Rol Dengelemesi Alt Ölçeği için .61'dir (bkz., Tablo 4) ERKA Ölçeğinin test-tekrar test güvenirliliğini belirleyebilmek için 83 katılımcıya (% 68 anne ve % 32 anneye) altı hafta sonra tekrar ulaşılmıştır. Analiz sonuçları, ölçek maddelerinin ortalama ve standart sapmaları ile birlikte Tablo 3'te verilmektedir. Testin tamamından alınan tek bir toplam puan elde edilemediğinden ölçeğin bütünü için Cronbach alfa katsayısı ve iki yarım güvenirliliği hesaplanmamıştır. Ölçeğin faktörleri arasındaki korelasyonlar Tablo 4'de verilmektedir. Ölçeğin güvenirliliği ile ilgili elde edilen sonuçların tatmin edici düzeyde olduğu görülmektedir. Elde edilen güvenirlilik değerleri orijinal çalışmada elde edilenlere yakındır.

Tablo 2. Ölçek Maddelerinin İç Tutarlık Katsayıları, Test Tekrar Test Güvenirlik Katsayısı, Ortalama ve Standart Sapmaları

Madde No	Cronbach Alfa	Madde atıldığında	Test tekrar test	Ort.	S
Yeterlilik	.68		.70		
2		.68		3.37	1.53
6		.66		3.60	1.39
10		.66		3.22	1.57
14		.58		2.90	1.51
18		.61		3.17	1.41
21		.64		3.76	1.31
Rol Doyumu	.65		.60		
4		.62		4.03	1.10
8		.52		3.96	1.34
12		.55		3.95	1.40
16		.53		4.15	1.13
Yatırım	.70		.66		
1		.63		3.15	1.63
5		.58		3.93	1.46
9		.64		3.66	1.56
13		.66		2.90	1.57
Rol Dengelemesi	.61		.59		
3		.57		2.88	1.58
11		.54		3.53	1.44
19		.50		3.29	1.39
22		.51		3.01	1.48

Tablo 3. ERKA Ölçeği Alt Ölçeklerinin Yaşam Yönelimi Ölçeği ile İlişkisi

	Yeterlilik	Rol Doyumu	Yatırım	Rol Dengelemesi
Yaşam Yönelimi (N = 83)	.64*	.30*	-.18	.29*

* $p < .01$

Tartışma

Bu araştırma, MacPhee ve arkadaşlarının (1986) kavramsallaştırmasına dayanan Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamak ve böylece ilgili kavramsallaştırmanın ülkemiz annelerine uygunluğunu belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Araştırmamız MacPhee ve arkadaşlarının (1986) kavramsallaştırmasının ülkemiz annelerinin, anneliğe

ilişkin kendilik değerlendirmeleri bakımından uygun bir yaklaşım olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, ebeveyn bilşi ölçmeye yönelik olarak Türkçe literatürde başka bir ölçeğin bulunmadığı göz önüne alındığında, çalışmamız bu alandaki ölçme gereksinimini de karşılayacak özellikler göstermektedir. Sonuç olarak araştırmamızın bulguları, anne olan kadınlara uygulanan Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Ebeveyn Rolü Kendilik Algısı Ölçeği'nin Faktörleri Arasındaki Korelasyonlar

Faktör	Yeterlilik	Rol Doyumu	Yatırım	Rol Dengeleme
Yeterlilik	-			
Rol doyumu	.27**	-		
Yatırım	-.24**	-.17	-	
Rol dengeleme	.30**	.32**	-.13	-

** $p < .01$ (iki uçlu ölçüm için)

Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Özgün formda yer alan dört madde atılarak diğer maddelerin, orijinal çalışmada olduğu gibi, dört boyut altında toplandığı belirlenmiştir. Ölçüt geçerliği için Yaşam Yönelimi Testi (YYT; Aydın ve Tezer, 1991) kullanılmış; Yatırım Alt Ölçeği hariç diğer tüm alt ölçekler ile YYT'nin anlamlı düzeyde ilişki olduğu gözlenmiştir. Yatırım Alt Ölçeği, annenin ebeveyn rolünü gerçekleştirme ve en iyi şekilde çocuk yetiştirme konusunda kendisini ne kadar sorumlu hissettiğinin ve bunu ne kadar üstlendiğinin derecesini ölçme ile ilişkilidir (Greenberg ve Goldberg, 1989). Kültürümüzde, kadının en önemli görev olarak anneliği görmesi ve bunu hiçbir koşula bağlamaması, literatürle desteklenen genel bir sonuçtur (Kandiyoti, 1979; Sümer, 1998). Diğer bir ifadeyle annenin çocuğuna yatırımda bulunması, yaşama olumlu ya da olumsuz bakmanın ötesinde anne için genel ve tartışmasız bir özellik gibidir. Dolayısıyla yaşam yönelimi ile yatırım boyutu arasında bir ilişkinin çıkmaması sağduyuya yakın görünmektedir.

Geçerlik çalışması sonucu, orijinal ölçekte rol dengeleme boyutu altında yer alan iki madde ("Bazı insanlar, çocukları için çok fazla fedakarlık yaptığını ve artık bu aşırı fedakarlıkların sona ermesi gerektiğini düşünür öte yandan bazı ebeveynler için ise çocuk yetiştirmede yapılan fedakarlıktan çok kazanılacak ödül vardır" - 7. madde ve "Bazı anne ve babalar için evlilik bağı çocuk sahibi olduktan sonra da önceki kadar güçlüdür öte yandan bazı anne ve babalar için ise iyi bir ebeveyn olmak, karı/koca olmaktan önce gelir" - 15. madde), çalışmamızda atılmıştır. Annelik rolünü, eş, arkadaş veya bir çalışan olarak diğer rolleri ile dengele tutup tutmadığına dair sorular bu soru örneklemi-mizde işlememiştir. Kadına, kendi dünyasını nasıl be-timlediği soruların bir çalışmada (Balcı, 2000), anneliğe ve eş olma üzerine daha fazla yanıtlar alınmış; kadının bir bireyden çok bir kurumun (aile) ve bir rolün parçası

olduğu sonucu elde edilmiştir. Sonuçta, ülkemizde kadın diğer rollerinden daha önce anne ve eştir. Diğer rolleri kadınlığın gerektirdiği rolleri ile çelişmemelidir. Rol çatışması veya dengesizliği yaşanmaması için ya kadınlar çalıştırılmaz ya da kadınlar, anneliğe ve eş olmaya uygun mesleklere yönlendirilir.

Özel olarak bu maddeler incelendiğinde, maddelerin çocukla ilgilenmenin özveriyi mi yoksa ödül getirici bir yaşantıyı mı doğurduğunu ve mahrem yaşantısının ya da çift olmanın, anne-babalığa göre önce mi geldiğini sorguladığı görülmektedir. Çocuğa bakımın özveri ya da ödül getirici yaşantı olması kanımıza göre ülkemiz bireyleri için birbirini dışlamayan durumlardır. Özveri sonucunda istenilen aşamalar, beklenen gelişmeler gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bu sorunun rol dengelemesi bakımından bir ayırt ediciliğinin olmaması sürpriz sayılmasa gerekir. Ülkemiz bireylerinin çoğunluğu için çocuk sahibi olma evliliğin devamını pekiştiren ve güvence altına alan bir olgudur. Eşle ilgili çatışma durumlarında en çok önerilen şeyin yeni bir çocuk yapma olduğu göz önüne alınırsa, bu sorunun ülkemiz bireylerinin çoğunluğu için bir yönde (anne-babalık) tepkiyi uyandırmasının olağan sayılması uygun olacaktır.

Orijinal ölçekte rol doyumu boyutu altında yer alan madde; "Ebeveyn olmak bazı yetişkinler için tatmin edici bir deneyimdir öte yandan bazı yetişkinler için ise ebeveyn olmak tamamıyla tatmin edici değildir" (20. madde) maddesi de ölçekten atılmıştır. Ülkemiz kadınlarının çoğunluğu için annelik, koşulsuz kabul edilen bir üstünlük, kadına verilmiş bir ayrıcalık olarak görülmektedir. Çocuk sahibi olamayan, anneliği tadamayan kadına acındığı ve çocuk sahibi olabilmek için oldukça yoğun çaba harcadığı bilinen bir gerçektir. Bu durumda annelik deneyiminin tatmin edici olmaması, beklenen değil olağanüstü bir durumdur. Ayrıca, kadının annelikten yakınması, anneliği hakkında doyumuzluğunu ifade etmesi, ülkemiz kültüründe norm

dışı bir davranış olarak görülebilir. Tüm bu nedenler, ilgili maddenin bir yönde yanıtlanmasına, tepki farklılaşmasının olmamasına neden olmuş olabilir.

Orijinal ölçekte yatırım alt boyutu altında yer alan "Bazı ebeveynler, ebeveynlik rolü hakkında kaygılıdır; bu konuda çok fazla düşünür veya endişelenir öte yandan bazı ebeveynler ise ebeveyn olmak hakkında kendilerini fazla yıpratmaz bunu doğal bulur" (17. madde) maddesi de maddenin bir kaç faktör altında yer alması ve faktör yükü alt kesim noktasının .40'ın altında olması nedeni ile analizden çıkarılmıştır (Neale ve Liebert, 1980; Cathell ve Baggaley, 1960).

Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği'nin alt ölçeklerinin güvenilirliğini sınamak amacıyla hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarına bakıldığında değerleri .61 ile .68 arasında değiştiği görülmektedir. Benzer şekilde test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının .59 ile .70 arasında olduğu gözlenmiştir. Alt ölçeklerin madde sayılarının azlığı nedeni ile güvenilirliğin düşük olduğu düşünülmektedir. Ölçme aracının güvenilirliğini artırmanın bir yolu madde/soru sayısını arttırmaktır (Tavşancıl, 2005). Madde sayısı artırılarak çalışma tekrar edilebilir. Ancak çok sayıda soru ile katılımcıları sıkıkmamak ve tepki yanlılığına yol açmamak için yapılacak çalışmanın niteliğine göre alt boyutlar tek tek kullanılabilir.

Araştırmamızdaki en büyük sınırlılık örnekleme ulaşmadaki güçlülüdür. Önceden de değinildiği üzere bu çalışma annelik bilşi bakımından kuşaklararası değişimi belirlemeye yönelik daha geniş bir çalışmanın parçasıdır. Bu nedenle kız çocuğunun çocuğu olan yaşlı kuşağa erişmek oldukça sorunlu olmuştur. Yine de bütün bu bulgular dikkate alındığında, ERKA Ölçeği'nin Türk örnekleme bakımından anlamlı geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğu söylenebilir. Bireyin ebeveyn rolünde kendisini ne kadar yeterli gördüğü, rolüne yatırımı olup olmadığı, rol doyumunu düzeyi ve rolleri arasında denge kurup kurmadığına dair açık uçlu soru sorarak bilgi edinilmesini sağlayan bu ölçek ile bireyin, ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısına yönelik yordamalar yapılabilir.

Türk kadınının annelik ile ilgili görüşleri, bunu nasıl gerçekleştirdiği, edindiği görevi yerine getirirken kendisini nasıl algıladığına yönelik çalışmalar önemlidir. Çünkü çocukluğunda geleneksel kadın rolünü benimseyerek sosyalleşen Türk kadını, kendi hayatında çocuk yetiştirmeyi neredeyse temel olarak görürken; annelik rolünü her zaman ön plana çıkarmaktadır (Balci, 2000; Kağıtçıbaşı, 1984). Dolayısıyla ülkemiz kadınları açısından anneliğe yönelik bilşilerin yapılacak diğer çalışmalarla da belirlenmesi önem taşımaktadır.

Kaynaklar

Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). İyimsellik, sağlık sorunları ve

- akademik başarı ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7 (26), 2-9.
- Balci, A. (2000). Kadın kavramı ve kadının toplumsal yaşamdaki yeri: Metaforik bir araştırma. *A Century of Women in Turkey: Uluslararası Sempozyum*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Barnett, R. C. (2004). Women and multiple roles: Myths and reality. *Harvard Review of Psychiatry*, 3, 159-165.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Bornstein, M. H., Haynes, M. O., Azuma, H., Galperin, C., Maital, S., Ogino M. ve diğer. (1998). A cross-national study of self evaluations and attributions in parenting: Argentina, Belgium, France, Israel, Italy, Japan and United States. *Developmental Psychology*, 34 (4), 662-676.
- Bornstein, M. H., Hendricks, C., Hahn, C., Haynes, M. O., Painter, K. ve Tamis-LeMonda, C. S. (2003). Contributors to self-perceived competence, satisfaction, investment and role balance in maternal parenting: A multivariate ecological analysis. *Parenting: Science and Practice*, 3 (4), 285-326.
- Bornstein, M. H. ve Cote, L., R. (2004). Mothers' parenting cognitions in cultures of origin, acculturating cultures of destination. *Child Development*, 75 (1), 221-235.
- Bornstein, M. H. ve Putnick, D. L. (2007). Chronological age, cognitions, and practices in European American mothers: A multivariate study of parenting. *Developmental Psychology*, 43 (4), 850-864
- Cathell, R. B. ve Baggaley, A. R. (1960). The salient variable similarity index for factormatching. *British Journal of Statistics in Psychology*, 13, 33-46.
- Corwyn, R. F. ve Bradley, R. H. (1999). Determinants of paternal and maternal investment in children. *Infant Mental Health Journal*, 20 (3), 238-256
- Johnston C. ve Mash, J. E. (1989). A measure of parenting satisfaction and efficacy. *Journal of Clinical Child Psychology*, 18 (2), 167-175.
- Greenberger, E. ve Goldberg, W., A. (1989). Work, parenting and the socialization of children. *Developmental Psychology*, 25, 22-35.
- Ishenger-Tallman, M., Passley, K. ve Buehler, C. (1993). Developing a middle-range theory of father involvement postdivorce. *Journal of Family Issues*, 14, 550-571.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Aile içi etkileşim ve ilişkileri bir aile değişim modeli önerisi. T. Erder, (Ed.), *Türkiye'de ailenin değişimi: Toplumbilimsel incelemeler içinde* (135). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Kandiyoti, D. (1979). Kadınlarda psiko sosyal değişim kuşaklararası bir karşılaştırma. N. Abadan-Unat, (Ed.), *Türk toplumunda kadın içinde* (329-358), Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, Ankara.
- Lerner J. V. ve Galambos N., L. (1985). Maternal role satisfaction, mother-child interaction, child temperament: A process model. *Developmental Psychology*, 21, 1157-1164.
- MacPhee D., Benson, J. B. ve Bullock D. (1986). Influences on maternal self-perceptions. Paper presented at the *Fifth Biennial International Conference on Infant Studies* in Los Angeles.
- MacPhee, D., Fritz, J. ve Miler-Heyl, J. (1996). Ethnic variations in personal social networks and parenting. *Child Development*, 67, 3278-3295.
- Markus, H. (1983). Self-knowledge: An expended view. *Journal of Personality*, 51, 543-565.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago University.

- Chicago Press.
- Montigny, F. ve Lacharité, C. (2005). Perceived parental efficacy: Concept analysis, nursing theory and concept development or analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 49 (4), 387-396.
- Mouton, P. Y. ve Tuma, J. M. (1988). Stres, locus of control and role satisfaction, in clinic and control mothers. *Journal of Clinical Child Psychology*, 17, 217-224.
- Neale, M. N. ve Liebert, R. M. (1980). *Science and behavior: An introduction to methods of research*. London: Prentice-Hall International, Inc.
- Perry-Jenkins, M., Repetti, R. L., ve Crouter, A. C. (2000). Work and family in the 1990s. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 981-998.
- Smith, E. R. ve Mackie, D. M. (1990). *Social Psychology Worth Pub.*, 114-115.
- Sümer, S. (1998). Modern kadınlar, çatışan talepler, farklı çözümler. A. İlyasoğlu ve N. Akgökçe, (Ed.), *Yerli bir feminizme doğru* içinde (107-126). Sel Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (2. baskı). Ankara: Nobel Basımevi.
- Teti D. M. ve Candelaria M. A. (2002). Parenting competence. M. H. Bornstein, (Ed.), *Handbook of parenting* (4. baskı) içinde (149-180). Lawrence Erlbaum Associates Press.

Summary

Self Perception of Parental Role (SPPR) Scale: Validity and Reliability Study

Meltem Güler

Mersin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu

Ünsal Yetim

Mersin University

Self is a concept that consist of person's, ideals, opinion, and characteristics. Self concept and self-perception are to be seen under the umbrella of self. Self perception constitutes the base of parental studies. Self evaluation of parenthood effects shapes and motivates parental self perception and child rearing activities. Therefore self perception has direct or indirect role on child development (Bornstein, Hendricks, Hahn, Haynes, Painter & Tamis- LeMonda, 2003; MacPhee, Benson & Bullock, 1986).

MacPhee et al. (1986) made a study with mothers to determine the functions of self perception parental role. These functions are described as mothers' feelings of competence in their role as caregiver, satisfaction gained from parenting, investment in child rearing, and ability to balance their role as parent with their other social roles (e.g., as spouse, friend, and employee).

Competence is defined as the ability required for realizing something successfully, effective and sufficiently. Perceived parent competency consists of the individual's verdicts regarding parent competency in order to realize the activities for the child. At the same time, this term is evaluated as possessing the required perception in order to meet the requirement of the child (Montigny & Lacharité, 2005). Role Satisfaction may be defined as the satisfaction obtained both from the parenthood role and the relationship with the child. Mouton and Tumo (1988) defined the parent role satisfaction as his/her complacency of the emotions which the parent felt regarding parenthood or the happiness which is felt upon fulfillment of the responsibilities for the child. Faithfulness to child, commitment and investment are integral parts of child rearing. While Belsky (1984) defined the term "investment" by sensitivity and the parent characteristics assisting child rearing; Ishenger-Tallman, Passley and Buehler (1993) defined the term "investment" as the person's expression of self meanings which he/she constitutes connection to his/her

parenthood role and status. Role balance, in other words, execution of the possessed roles together and balanced is deemed as effectively balancing of the possessed roles by the individual as parent, spouse or employee (Perry-Jenkins, Repetti & Crouter, 2000). Contrary to the general opinion, in literature, it is stated that women possessing multiple roles have better physiological and physical health (Barnett, 2004).

In this frame, our aim was to examine the reliability and validity of the Turkish version Self-Perception of Parental Role Scale developed by McPhee et al. (1986). This scale has been most frequently used as a measurement in studies of parental cognitions (Bornstein et al., 1998; Bornstein et al., 2003; Bornstein & Cote, 2004; Bornstein & Putnick, 2007; Ishenger-Tallman, Passley & Buehler, 1993; MacPhee, Fritz & Miller Heyl, 1996). Determination of the appropriateness of this conceptualization to Turkish mothers would be of great importance for future studies.

Method

Participants

The sample of the study consisted of 150 first generation woman of ages between 50 - 80 ($X = 58.23$, $SD = 5.93$) named as grandmothers and their 150 mother daughters of second generation of age between 23 - 45 ($X = 32.57$, $SD = 4.76$)

Instruments

Self-Perception of Parental Role Scale (SPPR). SPPR is a 22-item, four dimension scale, developed by MacPhee, Benson and Bullock (1986) in order to understand parental self perception. The scale has the four dimensions, each of which represents an underlying assumption: Competence, role satisfaction, investment, and role balance. The internal consistencies were .78 for competence, .80 for role satisfaction, .72 for investment,

and .76 for role balance. Each item in SPPR has the two statements which describe contrasting end points of a hypothetical parent's feelings, attitudes or behavior. Once the subject decides which one of the two statements best describe her, she then checks "Sort of true for me" or Really true for me". The advantage of this style is that each statement appears to be an attribute of half of the population, thus minimizing responses based on social desirability. In the scale, there is no a single score that is obtained by the addition of the numeric values of the items. Instead, every dimension is calculated separately.

Life Orientation Test (LOT). LOT is a 12-item, 5-point Likert type scale developed by Scheier and Carver (1987) and adapted into Turkish by Aydın and Tezer (1991). The internal consistency of the scale was .72 in the adaptation study and .69 in the present study. The scale aims to evaluate the positive and negative attitude to life. In each item of the LOT, positive (optimistic) or negative (pessimistic) expression is presented to subjects and the expressions are judged in accordance with the evaluation steps from "0": Certainly Disagree to "4": Certainly Agree. In the scale, there are the four items contrarily graded and four neutral items which had not been graded. A single score can be obtained by the addition of the numeric values of the signed alternatives. The minimum score that may be obtained from the Scale is 0, and the maximum score is 32. The maximum score that may be obtained from LOT points out the positive attitude to life. (Aydın & Tezer, 1991).

Procedure

Research was carried out in Mersin. The samples were reached via snowball sampling method and scales were handed out to each individual by the researcher. The reason why snowball sampling method used was because this method provided an easy access to mothers and grandmothers.

Results

Validity Analyses of SPPR

Since the coefficient of Kaiser-Meyer-Olkin was .74 and Barlett test was statistically significant ($p < .001$), the factorability of the correlation matrix of the sample was found as adequate. In order to find out the factor structure of the scale, a principal component analysis was conducted. The first factor (competence, 6 items) accounted for the 13.28 % of the total variance; the second (role satisfaction, 4 items) 12.80 %; the third (investment, 4 items) 12.06 %; the fifth (role balance, 4 items) 11.76 %.

The criterion validity of the scale was assessed by using the Life Orientation Test (LOT). There were

significance correlations between scores in LOT and those in 3 sub-scales of SPPR; competence, role balance, and role satisfaction sub scales. However, there were no significant correlation between life orientation and investment sub scale.

Reliability of SPPR

The alpha coefficients of the subscales were .68 for competence, .65 for role satisfaction; .65 for investment, and .61 for role balance. The test-retest reliability coefficients were .70 for competence, .60 for role satisfaction; .66 for investment, and .59 for role balance.

Discussion

Opinions of the Turkish women regarding motherhood, the way of their realization and the studies regarding how they perceive themselves during performance of their duties possess significant importance. Since the Turkish women socialize by adopting the traditional women role, she evaluates child rearing almost as the only aim in her life and always pushes the motherhood role to forefront (Balci, 2000; Kağıtçıbaşı, 1984). Therefore, determination of our country's women's' cognition regarding motherhood during other future studies possesses significant importance.

Factor analysis was conducted in order to examine the construct validity of the scale. The four items possessing in the original form were eliminated and other items were gathered under the four dimensions same as original study. The Life Orientation Test (LOT-in Turkish its abbreviation is YYT; Aydın & Tezer, 1991) was used for the validity of the criterion and it had been observed that there had been a meaningful relation between entire subscales and the LOT except for the Investment subscale.

As a result of the validity of the study, the two items ("Some people feel they end up making too many sacrifices for their children but for other parents, there are more rewards than sacrifices in rearing children" - item 7 and "For some mothers and fathers the marriage is just as strong after having children as before but for other mothers and fathers, being a parent gets in the way of being a good wife or husband." - item 15) existing in the original scale under the role balancing dimension were taken into consideration in our study. Since the roles of being mother and spouse precede other woman roles in our country, her other roles shall not conflict with other roles required by womanhood. In order not to face with role conflict or imbalance; women shall not be employed or women shall be orientated to jobs convenient for the characteristics of motherhood and being a spouse.

The item ("Being a parent is a satisfying experience to some adults but for other adults being a parent is not all that satisfying" item 20") existing in the original scale under the role satisfaction was eliminated from the scale. For most of our country's women, motherhood is evaluated as a superiority which had been accepted unconditionally and as a privilege granted in favor of women.

The item ("Some parents are concerned about the parental role; they think or worry about it a lot but other parents usually don't fret about being a parent; they take it more as a matter of course"- item 17) existing in the original scale under the investment subscale was eliminated for the analysis since it was existed under several factors and its factor load weight was under .40. (Cathell & Baggaley, 1960; Neale & Liebert, 1980).

The Cronbach alfa coefficients of the subscales were found between .61 and .68. In similar, the test-retest

reliability coefficients were observed to be between .59 and .70. It is thought that the reliability is low as the number of items in subscales is rare. A way to improve the reliability of the measurement tool is to increase the item numbers (Tavşancıl, 2005). The study may be repeated by increasing the item numbers. However, in order not to make the attendants feel bored and not to cause response bias by many questions, sub-dimensions may be used severally based on the characteristics of the study intended to be realized.

The finding of the study in general revealed that the Turkish form of the Self-Perception of Parental Role scale was valid and reliable. This scale may predict self perception of parental role on the level of competence, role satisfaction, investment, and role balance. Further, the usage of this scale in motherhood research would contribute knowledge on parenting in Turkey.